

Razılaşıdırılıb:

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyinin
Dövlət Sığorta Nəzarəti Xidmətinin
rəisi N.C.Xəlilov

İmza

M.Y.

Tarix: /___/_____2011-ci il

Təsdiq edilmişdir:

“Günay Sığorta” ASC-nin
İdarə Heyətinin sədri vəzifəsini
icra edən V.Rəcəbov

İmza

M.Y.

Tarix: /___/_____2011-ci il

**BANKLARIN VƏ MALİYYƏ XİDMƏTLƏRİ GÖSTƏRƏN DİGƏR HÜQUQİ
ŞƏXSLƏRİN RİSKLƏRİNİN KOMPLEKS SİĞORTASI QAYDALARI**

ANLAYIŞLAR

Bu Qaydalarda istifadə olunan terminlərin şərhı və mənası aşağıdakı anlayışlara, eləcə də Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Aşağıda müəyyən edilən hər bir söz (ifadə) ona bu Qaydaların hansı hissəsində rast gəlinməsindən asılı olmayaraq öz mənasını saxlayır.

- 1. Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslər** Sığortalının inzibatçıları, struktur bölmələrinin rəhbərləri, qərarların qəbul edilməsində iştirak edən digər əməkdaşları və onlarla yaxın qohumluq münasibətlərində olan şəxslər (əri-arvadı, valideyni, o cümlədən ərinin-arvadının valideyni, babası, nənəsi, övladı, nəvəsi, o cümlədən övladlığa götürülən, qardaşı və bacısı). Sığortalıda mühüm iştirak payı olan hər hansı şəxs və ya Sığortalıda mühüm iştirak payı olan hüquqi şəxs və həmin hüquqi şəxsə mühüm iştirak payı olan hər hansı şəxs, habelə bu cür mühüm iştirak payına malik olan hüquqi şəxslərin icra orqanlarının rəhbərləri.
- 2. Sığortalıya aidiyyəti olan şəxs adından hərəkət edən şəxslər** Aralarında bağladıkları müqavilə əsasında Sığortalıya aidiyyəti olan şəxs adından hərəkət etməyə hüququ olan şəxs, Sığortalıya aidiyyəti olan şəxsə mühüm təsir göstərə bilən hüquqi şəxs, Sığortalıya aidiyyəti olan şəxsin nümayəndəsi.
- 3. Mühüm iştirak payı** Səhmdar kapitalının və ya səsvermə hüququnun 10 və ya daha çox faizini təşkil edən, yaxud müqavilə əsasında iştirakçısı olduğu hüquqi şəxsin qərarlarının qəbul edilməsinə mühüm təsir göstərməyə imkan verən paya birbaşa və ya dolay yolla sahiblik.
- 4. Depozitar əməliyyatları** Qiymətli kağız şəhadətnamələrinin müştərilərin (deponentlərin) qiymətli kağızlara olan hüquqlarının uçotu və təsdiq olunması ilə müşayiət edilərək saxlanması, qiymətli kağızlara olan hüquqların uçotu və təsdiq edilməsi, qiymətli kağızların öhdəliklərlə yüklənməsi halları da daxil olmaqla qiymətli kağızların verilməsinin uçotu və təsdiq edilməsi üzrə müştərilərə (deponentlərə) xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı əməliyyatlar.
- 5. Depozit sertifikatları** Bank tərəfindən verilən və bankın saxlanılmaq üçün pul qoyuluşunu qəbul etməsini və müəyyən müddət başa çatdıqda pul qoyanın tələbi ilə ona və yaxud vəkalətnamə əsasında digər şəxsə qoyuluşun məbləğini faizlərlə birgə ödəmək öhdəliyi götürməsini təsdiq edən sənədlər.
- 6. Yol çeki** Müştəri tərəfindən bank-emitentdən əldə olunan və bank-emitentin agentı olan istənilən müəssisədə nağd pula mübadilə edilməli olan ödəniş vasitəsi.
- 7. Sığortalının əmlakı** Sığortalıya mülkiyyət hüququ və yaxud digər qanuni hüquqla məxsus olan əşyalar, o cümlədən:
 - a) binalar, bəzək və interyer elementləri;
 - b) mebel əşyaları;

- c) təşkilat texnikası, məişət texnikası;
- ç) dəftərxana ləvazimatları;
- d) seyf və anbarlar.

- 8. Sığortalının müştəriləri** Sığortalının sığorta müqaviləsində göstərilən fəaliyyəti ilə bağlı onunla əqd (əqdlər) bağlamış fiziki və hüquqi şəxslər.
- 9. Kuryer (inkassator) şirkəti** Müqavilə üzrə qiymətli əmlakın (maliyyə sənədlərinin) daşınması xidmətlərini həyata keçirən və əgər Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə tələb olunursa, belə xidmətləri həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan təşkilat.
- 10. Saxta imza** Buna müvafiq qaydada icazə olmadan digər şəxsin əvəzinə imza qoyulması.
- 11. Sığortalının binası** Sığortalının baş ofisi, eləcə də onun sığortalanma üçün ərizəsində göstərilən və sığortalıya mülkiyyət hüququ ilə, yaxud digər qanuni hüquqla məxsus olan və sığortalının öz fəaliyyətini həyata keçirməsi üçün daimi və ya müvəqqəti istifadə etdiyi digər binalar;
- 12. Hüquqazidd hərəkətlər** Oğurluq, fırıldaq, qarət, soyğunçuluq, əmlakın qəsdən məhv edilməsi və ya ona zərər vurulması.
- 13. Hüquqazidd dəyişikliklər** Buna müvafiq qaydada səlahiyyətlər olmadan maliyyə sənədlərinə yazılı dəyişikliklərin edilməsi.
- 14. Sığortalının işçiləri** Sığortalı üçün əmək müqaviləsi (kontraktı) əsasında işləyən şəxslər, eləcə də işlərin təhlükəsiz yerinə yetirilməsi üçün müvafiq hüquqi və fiziki şəxsin tapşırığı ilə və ya onun nəzarəti altında hərəkət edən və ya etməli olan, onunla mülki-hüquqi müqavilə əsasında işləyən şəxslər.
- 15. Terrorçuluq** İctimai təhlükəsizliyi pozmaq, əhali arasında vahimə yaratmaq, yaxud dövlət hakimiyyət orqanları və ya beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qərar qəbul edilməsinə təsir göstərmək məqsədilə insanların həlak olması, onların sağlamlığına zərər vurulması, əhəmiyyətli əmlak ziyanının vurulması və ya başqa ictimai təhlükəli nəticələrin baş verməsi təhlükəsi yaradan partlayış, yanğın və ya digər hərəkətlər törətmə, habelə həmin məqsədlə bu cür hərəkətlərin törədiləcəyi ilə hədələmə.
- 16. Sövdələşmə əməliyyatları** Qiymətli kağızların, törəmə qiymətli kağızların, qiymətli və digər malların, valyutanın və sair oxşar əşyaların alqı-satqısı ilə əlaqədar əməliyyatlar.
- 17. Üçüncü şəxslər** Sığortalı, Sığortalının işçiləri və onların qohumları (əri/arvadı, valideyni, o cümlədən ərinin/arvadının valideyni, babası, nənəsi, övladı, nəvəsi, o cümlədən övladlığa götürülən, qardaşı və bacısı), eləcə də sığortalıya aidiyyəti olan və sığortalıya aidiyyəti olan şəxsin adından çıxış edən şəxslər istisna olmaqla, istənilən fiziki və ya hüquqi şəxslər.
- 18. Saxta qiymətli** Aldatma (qeyri-qanuni fayda əldə etmək) məqsədilə əsli əsasında hazırlanmış

- kağız** və əsli ilə oxşar olan elə surətdir ki, Sığortalı bu oxşatmanı əslindən fərqləndirə bilməyərək ziyanə məruz qalır. Bu Qaydalara görə həqiqi (əsil) qiymətli kağızların surəti olmayan qiymətli kağızlar saxta hesab edilmirlər.
- 19. Saxta banknotlar (dəmir pullar)** Satış məqsədi üçün hazırlanmış və əsli ilə oxşar olan Azərbaycan Respublikası Milli Bankının elə saxtalaşdırılmış biletləri, metal sikkələr, xarici valyutadır ki, Sığortalı bu oxşatmanı əslindən fərqləndirə bilməyərək ziyanə məruz qalır.
- 20. Əmlak, qiymətli əmlak** Valyuta; qiymətli metal və daşlardan hazırlanmış məmulatlar; yarımqiymətli daşlar; Azərbaycan Respublikası Milli Bankının bank biletləri və metal sikkələri; Azərbaycan Respublikası valyutasında sənədli qiymətli kağızlar; yol çekləri; qanuni qaydada mülkiyyət hüququnu və ya hər hansı gəlirlərin alınması hüququnu təsbit edən şəhadətnamələr və digər sənədlər; milli, yaxud xarici valyutada pul vəsaitləri
- 21. Qiymətli kağızlar** Müəyyənləşdirilmiş formaya və məcburi rekvizitlərə riayət olunmaqla hər hansı hüququ təsdiqləyən elə bir sənəddir ki, həmin hüquq bu sənəd olmadan (təqdim edilmədən, göstərilmədən) nə həyata keçirilə bilər, nə də başqa şəxsə verilə bilər.

BANKLARIN VƏ MALİYYƏ XİDMƏTLƏRİ GÖSTƏRƏN DİGƏR HÜQUQİ ŞƏXSLƏRİN RİSKLƏRİNİN KOMPLEKS SİĞORTASI QAYDALARI

“Bankların və maliyyə xidmətləri göstərən digər hüquqi şəxslərin risklərinin kompleks sığortası” qaydaları (bundan sonra mətndə «Qaydalar» adlandırılacaq) Azərbaycan Respublikası qanunlarının və digər normativ-hüquqi aktlarının tələblərinə müvafiq işlənib hazırlanmışdır və “Bankların və maliyyə xidmətləri göstərən digər hüquqi şəxslərin risklərinin kompleks sığortası” müqaviləsinin (bundan sonra mətndə «sığorta müqaviləsi» adlandırılacaq) ayrılmaz tərkib hissəsidir.

Hazırkı Qaydalar üzrə sığorta növü sığorta obyektinə görə əmlak və qarışıq maliyyə sığortasına aiddir.

Bu Qaydalarla müəyyən olunan sığorta növü sinfinə görə əmlakın yanğın və digər risklərdən sığortası, pul və pul sənədlərinin saxtalaşdırılması və işçilərin dələduzluğu siniflərinə aiddir.

Hazırkı Qaydalar, Sığorta şəhadətnaməsi, Sığortalı (Sığorta olunan) tərəfindən doldurulmuş Ərizə forması və müvafiq Əlavələr bütövlükdə bir müqavilə hesab edirlər.

Ərizə forması müqavilənin əsası sayılır və sığorta təminatı Ərizə formasında Sığortalı (Sığorta olunan) tərəfindən göstərilmiş məlumat və Ərizə formasında qeyd olunmuş Sığortalının (Sığorta olunanın) bəyannaməsi əsasında verilir.

1. SİĞORTANIN SUBYEKTLƏRİ

1.1. Bu Qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsinə görə, Sığortaçı müqavilədə şərtləndirilmiş sığorta haqqı müqabilində müqavilədə nəzərdə tutulmuş sığorta hadisəsinin baş verməsi halında müqavilə ilə müəyyən edilmiş sığorta məbləği həddində sığorta ödənişini həyata keçirməyi öz öhdəsinə götürür.

1.2. Aşağıdakı şəxslər Sığortalı hesab olunurlar:

1.2.1. Təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada alınmış lisenziya əsasında fiziki və hüquqi şəxslərə maliyyə xidmətləri göstərməkdə ixtisaslaşan aşağıdakı hüquqi şəxslər:

- bank və digər kredit təşkilatları;
- investisiya şirkətləri;
- qiymətli kağızlar bazarında peşəkar fəaliyyət göstərən təşkilatlar;
- qanunla müəyyən edilmiş qaydada qeydiyyatdan keçmiş digər hüquqi şəxslər.

1.2.2. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada fəaliyyət göstərən banklarda depozit hesablarında pul vəsaitləri, əmanətləri, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada saxlanılmasına yol verilən digər əmlakı (qiymətli kağızlar, qiymətli əşyalar və s.) olan, təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq istənilən hüquqi və fiziki şəxslər.

2. SİĞORTA OBYEKTİ

2.1. Sığortalının aşağıdakılarla bağlı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olmayan əmlak mənafehləri sığorta obyektini sayılır:

- sığortalının sığortalanmış fəaliyyətinin aparılması nəticəsində məruz qaldığı gəlir itkiləri (əlavə xərclər);
- sığortalının əmlakı;
- sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində sığortalının sığortalanmış fəaliyyəti həyata keçirməsi ilə əlaqədar üçüncü şəxslərə vurduğu zərərin əvəzini Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan

qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada ödəmək öhdəliyi;

- sığortalının banklarda olan depozitləri, əmanətləri və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada saxlanılan digər əmlakı (qiymətli kağızlar, qiymətli əşyalar və s.).

3. SİĞORTA HADİSƏLƏRİ

3.1. Sığorta hadisəsi sığorta müqaviləsi ilə nəzərdə tutulmuş elə hadisə hesab edilir ki, onun baş verməsi ilə Sığortaçının sığorta ödənişi həyata keçirmək öhdəliyi yaranır.

3.2. Bu Qaydalara əsasən sığorta hadisəsi aşağıdakılar hesab edilir:

3.2.1. Aşağıdakıların həyata keçirilməsi zamanı, Sığortalıya zərər vurmaq, yaxud maddi fayda əldə etmək məqsədilə, həm təkbaşına, həm də digər şəxslərlə əlbir olaraq Sığortalının hər hansı işçisi tərəfindən yol verilən hüquqazidd hərəkətlər nəticəsində ziyan dəyməsi:

- hüquqi və (və yaxud) fiziki şəxslərə kreditlərin/borcların verilməsi;
- bank əməliyyatlarının aparılması;
- qiymətli kağızlar bazarında peşəkar fəaliyyətin həyata keçirilməsi;
- digər maliyyə xidmətlərinin, yəni hüquqi və fiziki şəxslərin pul vəsaitlərinin cəlb edilməsi və istifadə olunması ilə bağlı olan xidmətlərin göstərilməsi.

Bu Qaydalar üzrə, bu Qaydaların 3.2.1. bəndinə münasibətdə Sığortalının işçilərinin yalnız o hərəkətləri hüquqazidd hərəkətlər hesab edilir ki, həmin hərəkətlər Sığortalının buna müvafiq tapşırığı olmadan yerinə yetirilmişdir. Hadisənin bu qeyd-şərtlə əhatə edilməməsinin sübut edilməsi vəzifəsi sığortalının üzərinə düşür.

3.2.2. Aşağıdakılar nəticəsində Sığortalıya məxsus olan binalara zərər dəyməsi və/və yaxud həmin binalarda yerləşən əmlakın, qiymətli əmlakın məhv olması (itməsi) yaxud onlara zərər dəyməsi:

- üçüncü şəxslərin hüquqazidd hərəkətləri;
- təhqiqat prosesində istintaq orqanları tərəfindən səbəbləri müəyyən olunmayan məhv olmalar (itkilər) və zərərlər;

3.2.3. Aşağıdakıların daşınması zamanı itməsi, tələfatı və xud onlara ziyan dəyməsi nəticəsində zərərin yaranması:

a) qiymətli əmlak - daşınma Sığortalının tapşırığı ilə xüsusi avadanlıqla təchiz edilmiş (zirehli) avtonəqliyyat vasitələrində sığortalının əməkdaşları, yaxud da kuryer (inkassator) şirkəti tərəfindən həyata keçirilərkən.

b) maliyyə sənədləri - daşınma kuryer (inkassator) şirkəti tərəfindən həyata keçirilərkən.

Daşınmanın başlanması kimi qiymətli əmlakın və/və yaxud maliyyə sənədlərinin Sığortalı, yaxud onun tapşırığı əsasında digər şəxs tərəfindən daşınmanı həyata keçirən şəxsə imzalanmış qəbzə verilməsi anı, başa çatması kimi işə yükün alıcıya yaxud onun tapşırığı ilə digər şəxsə imzalanmış qəbzə çatdırılması anı hesab edilir.

3.2.4. Aşağıdakılar üzrə əməliyyatların yerinə yetirilməsi üçün əsas olan tapşırıq, sərəncam və Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan digər sənədlərin saxtalaşdırılması və yaxud onlara hüquqazidd dəyişikliklərin edilməsi:

- bank hesabı;
- depo hesabı;
- qeydiyyatdan keçmiş şəxsin şəxsi hesabı;
- emitentin şəxsi hesabı;
- emitentin emissiya hesabı;
- sövdələşmə hesabı;
- eləcə də Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Sığortalının apara biləcəyi digər hesablar.

Bu zaman, hazırkı Qaydaların 3.2.4 bəndində göstərilən hadisə yalnız aşağıdakı hallarda sığorta

hadisəsi hesab edilir:

- yuxarıda göstərilən sənədlər sənədli (dokumentar) formada yerinə yetirilsə;
- Sığortalının göstərilən sənədlərlə əməliyyatlar aparan işçisi sənədlərin əslinin nümunələrinə malikdirsə;
- Sığortalının işçisi yuxarıda qeyd olunan sənədlərin əslinin müəyyən olunmasının təmin edilməsi ilə bağlı Sığortalının təlimatlarının, eləcə də tənzimləyici və/və yaxud nəzarətedici orqanların müəyyən etdiyi bütün tələblərə uyğun olaraq yerinə yetirmişdirsə. Bu zaman, hadisənin bu şərtlə əhatə edilməməsini sübut etmək vəzifəsi Sığortaçının üzərinə düşür.

3.2.5. Aşağıdakı qiymətli kağızlarla əməliyyatlar (iş) nəticəsində ziyan dəyməsi:

- saxta imza və yaxud digər hüquqazidd dəyişiklikləri daxil edən sənədlər;
- saxta olan sənədlər;
- üçüncü şəxslərin hüquqazidd hərəkətləri nəticəsində itirilən sənədlər.

Yalnız aşağıdakı hallarda bu Qaydaların 3.2.5 bəndində göstərilən hadisə sığorta hadisəsi hesab edilir və sığorta ödənişi həyata keçirilir:

a) Qiymətli kağızlar sənəd formasında yerinə yetirilmişdir və bu zaman sığortalının qiymətli kağızlarla işləyən işçisi qiymətli kağızların əslinin nümunələrinə malik olmuşdur;

b) Sığortalının işçisi yuxarıda qeyd olunan sənədlərin əslinin müəyyən olunmasının təmin edilməsi ilə bağlı Sığortalının təlimatlarını, eləcə də tənzimləyici və/və yaxud nəzarətedici orqanlar tərəfindən müəyyən olunan bütün tələbləri lazımi qaydada yerinə yetirmişdir. Bu zaman, hadisənin bu şərtlə əhatə edilməməsini sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

3.2.6. Sığortalı tərəfindən istənilən ölkənin saxta banknotu və ya metal pulunun ödəniş vasitəsi kimi qəbul edilməsindən ziyan dəyməsi, bu şərtlə ki, valyutanın həqiqiliyinin müəyyən edilməsi üçün Sığortalı tərəfindən istifadə olunan standart detektorlar saxta pulları aşkar edə bilmir və qəbul edilən saxta banknotların (metal pulların) surəti olduğu banknotlar (metal pullar) dövriyyədən çıxmamışdır.

3.2.7. Üçüncü şəxslərin hüquqazidd hərəkətləri nəticəsində, Sığortalının məsul saxlanması yerləşən və sığortalının müştərisinə məxsus olan qiymətli əmlakın məhv olması (itməsi) və yaxud həmin əmlaka zərər dəyməsi nəticəsində Sığortalının zərərə məruz qalması.

3.2.8. Sığortalı tərəfindən digər hüquqi şəxslərə məsuliyyətlə saxlanması üçün verilən Sığortalının qiymətli əmlakına zərər dəyməsi və ya həmin əmlakın məhv olması (itməsi), o hallarda ki, həmin əmlak:

- a) digər hüquqi şəxsin binalarında məsuliyyətlə saxlanması üçün yerləşdirilmiş olsun;
- b) Sığortalının qeydçisinə verilmiş olsun;
- c) Sığortalının transfer-agentinə verilmiş olsun;
- ç) mülki-hüquqi sazişlərin (qiymətli kağızlara münasibətdə, eləcə də əgər broker Sığortalıdan alınmış pul vəsaitlərinin saxlanması üzrə öhdəliyi nəzərdə tutulan komissiya müqaviləsi üzrə hərəkət edirsə, nağd pula (valyutaya) münasibətdə) həyata keçirilməsi üçün hüquqi şəxs olan və Sığortalı ilə müqaviləyə əsasən hərəkət edən brokerə verilərək onun binalarında yerləşmiş olsun;
- d) digər banka girov qoyulmuş olsun.

Sığortalının depozitari və Sığortalının qeydçisi funksiyalarını yerinə yetirən təşkilatlar, eləcə də Sığortalının qiymətli əmlakı verilmiş yuxarıda sadalanan digər hüquqi şəxslər sığorta müqaviləsində göstərilməlidir.

Hazırkı Qaydaların 3.2.8 bəndi üzrə hazırkı Qaydaların 3.2.2, 3.2.3 bəndlərində sadalanan hadisələr sığorta hadisələri sayılmır.

3.3. Aşağıdakı səbəblərdən Sığortalının banklardakı depozit hesablarında olan pul vəsaitlərinin, əmanətlərinin və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada saxlanılan digər əmlakının və onlara hesablanan faizlərin (Sığortalının gəlirinin) qaytarılmaması:

3.3.1. Bu Qaydaların 4.2.3-4.2.6 bəndində müəyyən olunmuş hallar istisna olmaqla, bankın Sığortalıdan asılı olmayan hər-hansı səbəbdən (o cümlədən, iqtisadi səbəblərdən, işçilərin qanunazidd hərəkətləri, fəaliyyətin qanunvericiliyə uyğun təşkil edilməməsi, qarət, oğurluq, yanğın, partlayış, təbii fəlakətlər və s.)

müflisləşməsi (iflası uğraması), ödəmə qabiliyyətini və ya maliyyə sabitliyini itirməsi.

3.4. Bir səbəb üzündən baş verən bir neçə ziyana bir sığorta hadisəsi kimi baxılır.

4. SIĞORTA TƏMİNATINDAN İSTİSNALAR

3.2.1-3.2.8 bəndləri üzrə istisnalar

4.1. Hazırkı Qaydalar üzrə aşağıdakılar maliyyə gəliri (maddi gəlir) hesab edilmir:

- Sığortalının işçilərinin əmək ödənişi və onun artırılması;
- qonorarlar, komisiyon mükafatı;
- mənfəətdə iştirak;

- qanuni gəlirin və ya mükafatın digər növləri, işgüzar qəbullarda iştirak, qiymətli hədiyyələr, gediş haqqının, yeməyin, məzuniyyətin ödənilməsi və digər oxşar gəlirlər daxil olmaqla.

4.2. Hazırkı Qaydalar üzrə aşağıdakılar sığorta hadisələri hesab edilmir və bunlara görə sığorta ödənişi verilmir:

4.2.1. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsindən əvvəl baş verən hallar və sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minmə tarixində artıq Sığortalıya məlum olan səbəblər üzündən sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti ərzində baş verən hallar.

4.2.2. Hazırkı Qaydaların 3.2.1 bəndində qeyd olunmuş hallar istisna olmaqla, birbaşa və yaxud dolayısı ilə sığortalının işçilərinin qəsdən etdikləri, eləcə də hər hansı digər hüquqazidd hərəkətləri nəticəsində baş verən hallar. Bu zaman, hazırkı Qaydalara uyğun olaraq bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə zərərlərin tənzimlənməsinin bütün mərhələlərində sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisələrin həmin istisnaya aid olmamasını sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

4.2.3. Hazırkı Qaydaların 3.2.1, 3.2.4, 3.2.5 bəndlərində göstərilən hallar istisna olmaqla, tamamilə və ya qismən sığortalının müştəriləri tərəfindən borc və ya kreditlər (o cümlədən, fırıldaq yolu ilə alınmış borc və kreditlər) üzrə qaytarılma və ya digər öhdəliklərin tam və ya qismən yerinə yetirilməməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.4. Tam və yaxud qismən olaraq, aşağıdakı şəxslərə kreditlərin, borcların verilməsi:

- sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərə və ya Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin adından çıxış edən şəxslərə;
- Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin və ya Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin adından çıxış edən şəxslərin işçilərinə;
- Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin və ya Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin adından çıxış edən şəxslərin işçilərinin qohumlarına;
- Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin və ya Sığortalıya aidiyyəti olan şəxslərin adından çıxış edən şəxslərin qohumlarına;

4.2.5. Hazırkı Qaydaların 3.2.1 bəndində göstərilmiş hallar istisna olmaqla, Sığortalı tərəfindən ödənişlərin, köçürmələrin, pul vəsaitlərinin göndərilməsinin və hesablar üzrə digər əməliyyatların səhvən (üçüncü şəxslərin təqsiri olmadan) aparılması nəticəsində baş verən hallar.

4.2.6. Sığortalının müştərisinin şəxsi depozit seyfində saxlanılan qiymətli əmlaka zərər dəyməsi halları;

4.2.7. Hazırkı Qaydaların 3.2.1 - 3.2.4 bəndlərinə uyğun olaraq sığorta hadisəsi hesab olunan hallar istisna olmaqla, satılmaq üçün Sığortalıya verilmiş, lakin satılmamış yol çeklərinin itirilməsi nəticəsində baş verən hallar (bu şərtlə ki, sığortalının məsuliyyət daşdığı yol çekləri sonradan emitent tərəfindən ödənilmiş və yaxud ödənilmək üçün qəbul edilmiş olsun).

4.2.8. Hazırkı Qaydaların 3.2.1 bəndində göstərilən hadisələr istisna olmaqla, Sığortalının kompüter şəbəkəsi vasitəsilə ödəniş barəsində təlimat və yaxud məlumatlar alması nəticəsində baş verən hallar.

4.2.9. Hazırkı Qaydaların 3.2.1 bəndində göstərilən hallar istisna olmaqla, dövlət poçt xidmətinə göndərilmək üçün tapşırılmış qiymətli əmlakın itirilməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.10. Maliyyə xidmətləri sahəsindəki münasibətləri tənzimləyən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin, normativ hüquqi aktlarının və normativ sənədlərin tələblərinin, işlərin təhlükəsiz aparılması, binaların və qiymətli əmlakın mühafizəsi üzrə normaların Sığortalı tərəfindən yerinə yetirilməməsi nəticəsində baş verən hallar (göstərilən normalardan kənarlaşmaların müvafiq dövlət nəzarət orqanları ilə razılaşdırıldığı hallar istisna olmaqla).

4.2.11. Yalnız yanlış məlumat ehtiva edən qiymətli kağızlarla əməliyyatlar nəticəsində baş verən hallar (əgər onlar hazırki Qaydalar üzrə saxta hesab olunmurlarsa).

4.2.12. Dövlət orqanlarının sərəncamı ilə əmlakın müsadirə edilməsi, həbsi və ya məhv edilməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.13. Sığortalının müştərisinin və/və yaxud sığortalının işçilərinin təqsiri üzündən baş verən, hazırki Qaydaların 3.2.7 bəndində göstərilən hallar.

4.2.14. Sığortalının işçilərinin təqsiri üzündən baş verən, hazırki Qaydaların 3.2.8 bəndində göstərilən hallar.

4.2.15. Qiymətli əmlaka aid olmayan, maqnit daşıyıcılarına daxil edilmiş informasiya və məlumatların itməsi və yaxud onlara zərər dəyməsi, eləcə də hesablar üzrə hər hansı elektron keçiricilərdə olan dayanmalar (səhvlər) nəticəsində baş verən hallar.

4.2.16. Kompüter proqramlarına, kompüter məlumatlarına, məlumat yığıcılarına (maqnit lentləri, disklər və digər daşıyıcılar) zərər dəyməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.17. Bilavasitə, yaxud dolayısı ilə terrorçuluğun səbəb olduğu hallar; bu zaman ziyanın bu istisnaya aid olmamasını sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

4.2.18. Sığortalının təsisçilərinin, iştirakçılarının, səhmdarlarının (onların nümayəndələrinin) hərəkətləri, yaxud səhvləri nəticəsində baş verən hallar (sığortalının təsisçilərinin, iştirakçılarının, səhmdarlarının (onların nümayəndələrinin) sığortalının içləri kimi sığortalının idarəetmə orqanlarının sərəncamı ilə hərəkət etdiyi hallar istisna olmaqla).

4.2.19. Sığortalının işçilərinin hazırki Qaydaların 3.2.1. bəndinə uyğun olaraq maliyyə (maddi) gəliri alınmasına gətirib çıxarmayan hüquqazidd hərəkətləri nəticəsində baş verən hallar.

4.2.20. Hazırki Qaydaların 3.2.1, 3.2.4, 3.2.5 bəndlərində göstərilmiş hallar istisna olmaqla, Sığortalı ilə onun kontragenti arasında müqavilə üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.21. Hazırki Qaydaların 3.2.1 - 3.2.3, 3.2.7 bəndlərində göstəribn hallar istisna olmaqla, həm əsl, həm də saxta qaimələr, anbar qəbzləri, vəkalətnamələr və yaxud təyinatına görə göstərilən sənədlərə oxşar olan hər hansı digər sənədlərə əməliyyatların aparılması nəticəsində baş verən hallar.

4.2.22. Hazırki Qaydaların 3.2.1, 3.2.4 - 3.2.6 bəndlərində göstərilən hadisələr istisna olmaqla, hər hansı sövdələşmə əməliyyatlarının aparılması nəticəsində baş verən hallar.

4.2.23. Əmlakın təbii köhnəlməsi, aşınması, tədricən dağılması nəticəsində, eləcə də əmlaka güvə yaxud digər həşəratlar, kəsəyənlər tərəfindən, göbələklər ilə zərər dəyməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.24. Müharibə, xarici düşmənlərin hərbi fəaliyyəti, təcavüzü, döyüş hərəkətləri, (müharibənin elan edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq), bunt, üsyan, qiyam, inqilab, vətəndaş çaxnaşmaları, müharibə vəziyyətinin tətbiq olunması və hakimiyyətin zəbt edilməsi, komendant saatının tətbiq edilməsi və ya qanuni hakimiyyət nümayəndələrinin hərəkətləri nəticəsində baş verən hadisələr; bu zaman sığorta müqaviləsi üzrə zərərlərin tənzimlənməsinin bütün mərhələlərində (arbitraj və ya məhkəmə araşdırması daxil olmaqla) ziyanın həmin istisnaya aid olmamasını sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

4.2.25. Hazırki Qaydaların 3.2.1. bəndində göstərilən hadisələr istisna olmaqla, elektron məlumatların daxil edilməsi, modifikasiyası, ləğv edilməsi nəticəsində baş verən hallar.

4.2.26. Sığortaçının əmlakın sığortası Qaydalarında nəzərdə tutulmuş hadisələr nəticəsində baş verən hallar, bu şərtlə ki, sığortalının bu Qaydalar üzrə sığorta obyektı olan əmlakı Sığortaçının müvafiq sığorta Qaydalarına əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə artıq sığortalanmış olsun.

3.3 bəndi üzrə istisnalar

4.2.3. Sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minməsindən əvvəl baş verən hallar və sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minmə tarixində artıq Sığortalıya məlum olan səbəblər üzündən sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddəti ərzində baş verən hallar.

4.2.4. Müharibə, xarici düşmənlərin hərbi fəaliyyəti, təcavüzü, döyüş hərəkətləri (müharibənin elan edilib, edilməməsindən asılı olmayaraq), bunt, üsyan, qiyam, inqilab, vətəndaş çaxnaşmaları, müharibə vəziyyətinin tətbiq olunması və hakimiyyətin zəbt edilməsi, komendant saatının tətbiq edilməsi və ya qanuni hakimiyyət nümayəndələrinin hərəkətləri nəticəsində baş verən hadisələr; bu zaman sığorta müqaviləsi üzrə zərərlərin tənzimlənməsinin bütün mərhələlərində (məhkəmə araşdırması daxil olmaqla) ziyanın həmin istisnaya aid olmamasını sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür.

4.2.5. Sığortalının təqsiri üzündən baş verən hallar.

4.2.6. Sığortalının banklardakı sığortalanmış pul vəsaitlərinə və digər əmlakına qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada həbs qoyulduqda, müsadirə olunduqda, yaxud dövlət büdcəsinə, dövlət orqanlarına və digər fiziki və hüquqi şəxslərə borclarının ödənilməsi (o cümlədən, vergi ödəmələri, cərimələr, peniyalar və s.) mülki qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada məhkəmənin qərarı ilə həmin sığortalanmış pul vəsaitlərinə və əmlaka yönəldildikdə.

5. SIĞORTA MƏBLƏĞİ

5.1. Sığorta məbləği Sığortaçı və Sığortalı arasında razılaşma əsasında aşağıdakılar üzrə müəyyən edilə bilər:

- bir sığorta riski üzrə;
- bir sığorta hadisəsi üzrə;
- sığorta müqaviləsi üzrə (ümumi sığorta məbləği).

Bir sığorta riski üzrə sığorta məbləği həmin sığorta riski üzrə sığorta müddəti ərzində baş vermiş bütün sığorta hadisələri üçün ödənilə bilən sığorta ödənişinin ən son həddidir. Bir sığorta hadisəsi üzrə sığorta məbləği bir sığorta hadisəsinin baş verməsi faktının tanınması zamanı ödənilə bilən sığorta ödənişinin ən son həddidir. Sığorta müqaviləsi üzrə ümumi sığorta məbləği bütün sığorta riskləri üzrə sığorta müddəti ərzində baş verən bütün sığorta hadisələri üçün ödənilə bilən sığorta ödənişinin ən son həddidir.

5.2. Hazırkı Qaydaların 3.2.1, 3.2.4 - 3.2.6 bəndlərində göstərilən risklər üzrə sığorta məbləği Sığortaçı ilə Sığortalı arasında razılaşma əsasında sığorta hadisəsinin baş verməsi nəticəsində Sığortalının fəaliyyətinin xarakterindən və şərtlərindən asılı olaraq ona dəyər biləcək ziyanın miqdarı çərçivəsində müəyyən edilir.

Qiyətli əmlakla bağlı hazırkı Qaydaların 3.2.2, 3.2.7, 3.2.8 bəndlərində göstərilən risklər üzrə sığorta məbləği Sığortalının fəaliyyətindən asılı olaraq onun binalarında və/və yaxud digər hüquqi şəxslərin məsul saxlanması yerləşə bilən qiymətli əmlakın dəyərindən artıq ola bilməz.

Hazırkı Qaydaların 3.2.3 bəndində göstərilən risk üzrə sığorta məbləği sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddətinə bərabər olan zaman müddəti ərzində sığortalının daşınan qiymətli əmlakının və/və ya maliyyə sənədlərinin gözlənilən dəyərindən artıq ola bilməz.

5.3. Sığortalının binaları ilə bağlı hazırkı Qaydaların 3.2.2 bəndində göstərilən risklər üzrə sığorta məbləği sığortalının binalarının sığorta dəyərindən artıq ola bilməz.

5.4. Əmlakın sığorta dəyəri sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə həmin əmlakın həqiqi dəyərinə bərabər olan dəyər kimi götürülür və sığorta müqaviləsində əks etdirilir.

Əmlakın həqiqi dəyəri aşağıdakılar əsasında müəyyən edilə bilər:

- Eyni ərazidə analoji əmlakın tikintisinin (hazırlanmasının) dəyəri;
- Eyni ərazidə yeni texniki-istismar vəziyyətində olan analoji əmlakın əldə edilmə dəyəri;
- Sövdələşmə təşkilatı tərəfindən verilmiş arayış-hesab, yaxud əmlakın alqı-satqısı üzrə müqavilə;
- Sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixdən əvvəlki tarixdə qiymətli kağızların sövdələşmələrin başa çatdığı ana olan dəyəri. Sövdələşmələri həyata keçirən təşkilat sığorta müqaviləsində göstərilməlidir. Əgər bu şərti yerinə yetirmək mümkün deyilsə, qiymətli kağızların dəyəri Sığortaçı ilə Sığortalının qarşılıqlı

razılaşması yolu ilə (zəruri hallarda müstəqil ekspertizanın cəlb olunması ilə), mübahisəli hallar yarandıqda isə - məhkəmə qaydasında müəyyən edilir;

- Qiymətli kağızların blanklarının, sənədləşdirmələrin bərpaı, yaxud hazırlanması dəyəri;

- Pul nişanlarının nominal dəyəri, eləcə də (xarici valyutalarla əməliyyatlar zamanı) sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə Azərbaycan Respublikası Milli Bankının rəsmi valyuta məzənnəsinə uyğun olaraq müəyyən edilən dəyər;

- Əgər sığorta müqaviləsində qiymətli metal və daşların dəyərinin beynəlxalq bazarda mövcud olan qiymətlərlə müəyyən edilməsi nəzərdə tutulmamışdırsa, qiymətli metal və daşların sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilən dəyəri.

5.5. Sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixə Sığortalının banklarda olan depozitlərinin, əmanətlərinin məbləği, qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada saxlanılan digər əmlakının qiyməti (dəyəri) və sığorta müddəti ərzində onlara hesablanan faizlərin məbləği.

5.6. Sığorta müddəti ərzində sığorta ödənişi aparılırsa, sığorta müqaviləsi onun qüvvədə olma müddəti başa çatana qədər öz etibarlılığını saxlamaqda davam edir. Bu zaman həmin sığorta müqaviləsi üzrə sığorta məbləği artıq həyata keçirilmiş sığorta ödənişinin məbləği həddində azalmış olur. Ziyana məruz qalmış obyektin (sığorta olunmuş əmlak üçün) bərpa edilməsindən sonra Sığortalı Sığortaçıya əlavə sığorta haqqı ödəməklə ilkin sığorta məbləğini bərpa etmək hüququna malikdir.

5.7. Sığorta obyektinin tam sığorta dəyərinə sığorta olunmadığı və yaxud obyektin dəyərinin artdığı təqdirdə, Sığortaçı ilə razılaşdırmaqla, Sığortalı əlavə sığorla haqqı ödəyə və sığorta məbləğini artırabilir. Sığorta məbləğinin artması Sığortaçı ilə Sığortalı arasında əlavə razılaşma ilə rəsmiləşdirilir.

5.8. Əgər sığorta məbləğinin sığorta obyektinin həqiqi dəyərindən (sığorta dəyərindən) artıq olması aşkar olunarsa (o cümlədən, eyni obyektin iki və ya bir neçə sığortacıda sığortalanmış olması (ikiqat sığorta) nəticəsində), sığorta məbləğinin sığorta dəyərindən artıq olan hissəsi etibarsız hesab olunur və artıq ödənilmiş sığorta haqqı geri qaytarılır.

Əgər sığorta müqaviləsində sığorta məbləğinin artıq göstərilməsi Sığortalının aldatması nəticəsində olmuşdursa, Sığortaçı müqavilənin etibarsız elan etmək və bunun nəticəsində ona dəymiş ziyanın əvəzinin ödənilməsinə tələb etmək hüququna malikdir.

6. AZADOLMA MƏBLƏĞİ

6.1. Sığortaçı və Sığortalı sığorta müqaviləsində ziyanın əvəzinin Sığortaçı tərəfindən ödənilməli olmayan miqdarını – azadolma məbləğini müəyyən edə bilərlər.

6.2. Azadolma şərti və yaxud şərtsiz ola bilər və sığorta məbləğinin faizi nisbətində, yaxud pul ekvivalentində ifadə edilə bilər.

6.3. Şərti azadolma müəyyən olunarkən, əgər ziyan azadolmanın miqdarından artıq deyilsə, Sığortaçı sığorta ödənişi həyata keçirmir, lakin əgər ziyan azadolmanın məbləğindən artıqdırsa, sığorta ödənişi tam həcmdə aparılır.

6.4. Şərtsiz azadolma müəyyən olunarkən, Sığortaçı bütün hallarda sığorta ödənişini azadolma çıxılmaqla aparır.

7. SİĞORTA HAQQI

7.1. Sığorta haqqı Sığortalı (Sığorta olunan) tərəfindən təqdim edilmiş məlumat əsasında Sığortaçı tərəfindən hesablanır və Sığorta şəhadətnaməsində və ya sığorta müqaviləsinə qəbul edilmiş Əlavələrdə göstərilir.

7.2. Sığorta haqqı Sığortalı tərəfindən Sığortaçının təqdim etdiyi hesab və ya sığorta haqqının məbləği və ödənilmə qaydası barədə məlumatı özündə əks edən digər sənəd alındıqdan sonra ödənilir. Sığorta haqqı birdəfəlik və ya, tərəflərin razılaşmasına əsasən, hissə-hissə, sığorta müqaviləsinə qəbul edilmiş Əlavədə qeyd olunan ödənişlər cədvəlinə müvafiq olaraq ödənilə bilər.

7.3. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, nağdsız haqq-hesab zamanı sığorta haqqı Sığortalı tərəfindən tam məbləğdə, sığorta haqqı hissə-hissə ödənilirsə sığorta haqqının birinci ödənişi Sığortaçının təqdim etdiyi hesabın şərtlərinə müvafiq olaraq Sığortaçının bank hesabına köçürülməsi yolu ilə ödənilir.

7.4. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, nağd haqq-hesab zamanı sığorta haqqı Sığortalı tərəfindən tam məbləğdə, sığorta haqqı hissə-hissə ödənilirsə sığorta haqqının birinci ödənişi Sığortaçının təqdim etdiyi qəbzın şərtlərinə müvafiq olaraq Sığortaçının kassasına verilməsi yolu ilə ödənilir.

7.5. Sığorta haqqının ödənilməsi günü aşağıdakılar hesab olunur:

- nağdsız haqq-hesab zamanı – pul vəsaitlərinin Sığortaçının hesabına daxil olması günü;
- nağd haqq-hesab zamanı – pul vəsaitlərinin Sığortaçının kassasına verilməsi günü.

7.6. Hər bir halda sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən 1 aydan gec olmayaraq ödənilməlidir. Sığorta haqqı və ya onun birinci hissəsi Sığortaçı tərəfindən təqdim olunmuş hesabda və ya sığorta haqqının məbləği və ödənilmə qaydası barədə məlumatı özündə əks edən digər sənəddə göstərilmiş müddət ərzində ödənilmədikdə, Sığortaçı sığorta müqaviləsindən imtina etmək və ya Sığortalı üçün əlavə ödəmə müddətinin təyin edilməsi hüququna malikdir. Əgər sığorta hadisəsinin baş verməsi günündə sığorta haqqı və ya onun birinci hissəsi müqavilənin şərtlərinə uyğun hələ də ödənilməyibsə, Sığortaçı öz öhdəliklərindən azad edilir.

7.7. Sığorta haqqı hissə-hissə ödənilməsi halda növbəti ödənişin ödənilmədiyi, vaxtından gec və ya az məbləğdə ödənilməsi halda, Sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə öhdəlikləri sığorta haqqının ödənilməli gündən sonrakı növbəti 15 təqvim günü ərzində qüvvədə qalır və sığorta ödənişinin həyata keçirilməsi zamanı sığorta haqqının gecikdirilmiş (natamam həcmdə ödənilmiş) hissəsi Sığortaçı tərəfindən ödənişdən tutula bilər. Əgər həmin borc müqavilə ilə sığorta haqqının ödənilməsi günü kimi şərtləşdirilmiş gündən sonra 15 təqvim günü ərzində ödənilməyibsə Sığortaçı sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta hadisələri üzrə məsuliyyət daşımır.

Sığortaçının məsuliyyəti borcun, yəni gecikdirilmiş (natamam həcmdə ödənilmiş) ödənişin, ödənilməsi gün saat 24:00-dan bərpa olunur və Sığortaçının məsuliyyəti bərpa olunduqdan sonra baş vermiş, sığorta müqaviləsində şərtləşdirilmiş sığorta hadisələrini əhatə edir.

7.8. Sığortalı sığorta haqqının ödənilməsini gecikdirirsə, Sığortaçı AR Mülki Məcəlləsinin 23-cü fəslinə əsasən dəymiş zərərin və penyanın ödənilməsini tələb edə bilər.

7.9. Sığortalının sığorta haqqını ödəməməsi səbəbindən Sığortaçı tərəfindən sığorta müqaviləsinin ləğv edilməsi, Sığortalını Sığortaçıya, onun öz öhdəliklərini yerinə yetirdiyi müddəti üzrə, sığorta haqqının ödənilməli olan hissəsinin ödəməsindən azad etmir.

8. SIĞORTA MÜQAVİLƏSİ VƏ SIĞORTA MÜDDƏTİ

8.1. Sığorta müqaviləsi Sığortalı ilə Sığortaçı arasında elə razılaşmadır ki, bu razılaşmaya görə sığortaçı müqavilə ilə şərtləşdirilmiş, sığortalının ödədiyi sığorta haqqı müqabilində müqavilədə nəzərdə tutulan sığorta hadisəsinin baş verdiyi halda həmin hadisə nəticəsində sığortalıya dəymiş zərərin əvəzini müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş sığorta məbləği həddində ödəməyi - sığorta ödənişi verməyi öhdəsinə götürür.

8.2. Sığorta müqaviləsi müqavilələrin etibarlılığı barədə Azərbaycan Respublikasının mülki qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş ümumi şərtlərə uyğun olmalıdır.

8.3. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən, Sığortalı sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalını və onun baş

verməsindən yaranan mümkün ziyanların miqdarını müəyyən etməkdə əhəmiyyət kəsb edən ona məlum hallar barədə sığortalamaq üçün müvafiq ərizədə Sığortaçıya məlumat verməlidir.

8.4. Sığorta müqaviləsi ilə verilən sığorta təminatı sığorta müqaviləsi qüvvəyə mindikdən sonra baş verən sığorta hadisələrinə şamil olunur.

8.5. Sığorta müqaviləsi (bir) il müddətinə və yaxud Sığortaçı ilə Sığortalı arasında razılaşdırılmış digər müddətə bağlanır.

8.6. Sığorta təminatının müddəti Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş sığorta təminatının qüvvəyə minmə tarixində saat 24:00-da başlanır və Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş sığorta təminatının qüvvədən düşmə tarixində saat 24.00-da başa çatır.

8.7. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda xitam verilir:

- müqavilənin qüvvədə olma müddətinin başa çatması;
- sığortaçı tərəfindən müqavilə üzrə öhdəliklərinin tam həcmdə yerinə yetirilməsi;
- sığortalının ləğv edilməsi;
- sığortaçının ləğv edilməsi;
- sığorta müqaviləsinin qüvvəsinin məhkəmənin qərarı ilə dayandırılması;
- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

8.8. Əgər sığorta müqaviləsi qüvvəyə mindikdən sonra, sığorta hadisəsinin baş vermə ehtimalı aradan qalxmışdırsa və sığorta riskinin mövcudluğu sığorta hadisəsindən başqa digər hallar üzündən başa çatmışdırsa, sığorta müqaviləsi bağlandığı müddətin başa çatmasından əvvəl sona yetir. Belə hallara, o cümlədən aşağıdakılar aid edilir:

- Sığorta olunmuş əmlakın sığorta hadisəsi deyil, hər hansı digər səbəblər üzündən məhvi;
- Müəyyən olunmuş qaydada Sığortalının sahibkarlıq fəaliyyətinin dayandırılması.

8.9. Sığorta müqaviləsi şərtlərinin dəyişdirilməsi tərəflərin razılığı əsasında müqaviləyə Əlavənin qəbul edilməsi yolu həyata keçirilir. Əlavələr yazılı şəkildə tərtib olunur və sığorta müqaviləsinin ayrılmaz tərkib hissəsi hesab olunur. Sığorta müqaviləsinin şərtləri dəyişdirildiyi halda, tərəflər arasında əldə olunmuş razılaşmadan və ya müqaviləyə edilən dəyişikliklərin mahiyyətindən digəri irəli gəlmirsə, öhdəliklər Əlavənin imzalanması anından dəyişilmiş hesab olunurlar.

9. SIĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ XİTAM VERİLMƏSİ

9.1. Sığorta müqaviləsinə həm Sığortaçının, həm də Sığortalının 30 gün əvvəl qarşı tərəfə yazılı şəkildə xəbərdarlıq verməsi yolu ilə aşağıdakı qaydada vaxtından əvvəl xitam verilə bilər:

9.1.1. Müqavilənin Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam olunması halında, Sığortaçı Sığortalının sığorta haqlarını bütünlükdə qaytarır; əgər bu tələb Sığortalının sığorta qaydalarını yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, Sığortaçı çəkilmiş xərclər çıxılmaqla müqavilənin qurtarmamış hissəsi üçün sığorta haqqını qaytarır.

9.1.2. Müqavilənin Sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam olunması halında, Sığortaçı çəkilmiş xərclər çıxılmaqla müqavilənin qurtarmamış hissəsi üçün sığorta haqqını ona qaytarır; əgər bu tələb Sığortaçının sığorta qaydalarını pozması ilə bağlıdırsa o, sığorta haqlarını Sığortalıya bütünlüklə qaytarır.

9.1.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam vermə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı sığortalıya qaytarılmır.

9.1.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam vermə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Qaydaların 9.1.1-ci və 9.1.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

10. TƏRƏFLƏRİN HÜQUQ VƏ ÖHDƏLİKLƏRİ

10.1. Sığortaçı aşağıdakıları öz öhdəsinə götürür:

10.1.1. Sığortalıya hazırkı Qaydalar əlavə olunmaqla sığorta şəhadətnaməsi vermək;

10.1.2. Sığorta hadisəsi baş verdikdə hazırkı Qaydalarla müəyyən edilmiş qaydada sığorla ödənişini həyata keçirmək;

10.1.3. Sığorta ödənişini verməkdən imtina etdikdə, imtinanın səbəblərini əsaslandırmaqla Sığortalını bu barədə yazılı xəbərdar etmək;

10.1.4. Özünün peşəkar fəaliyyəti nəticəsində Sığortalı ilə bağlı əldə etdiyi məlumatları açıqlamamaq.

10.2. Sığortalı aşağıdakıları öz öhdəsinə götürür:

10.2.1. Sığorta haqqını vaxtında ödəmək;

10.2.2. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən, sığorta riskini müəyyənləşdirmək üçün əhəmiyyət kəsb edən və ona məlum olan bütün hallar, eləcə də həmin sığorta obyektinə bağlı əlaqədar bağlanmış, yaxud bağlanılan bütün sığorta müqavilələri barədə Sığortaçıya məlumat vermək;

10.2.3. Sığorta hadisəsinin əlamətlərinə malik olan hərəkətlər və hadisələrlə bağlı Sığortalıya qarşı irəli sürülən iddialardan müdafiə ilə bağlı xərcləri çəkmək;

10.2.4. Əgər Sığortaçı həm özünün, həm də Sığortalının mənafeələrinin qorunması üçün Səlahiyyətli şəxsini təyin etməyi zəruri hesab edərsə, Sığortaçının göstərdiyi şəxslərə vəkalətnamə (etibarnamə) və digər zəruri sənədləri vermək;

10.2.5. Məhkəmə və məhkəmədənənar müdafiədə Sığortaçıya hər bir mümkün köməyi göstərmək;

10.2.6. Əgər Sığortaçının sığortalının mənafeələrinin müdafiəsi zamanı çəkdiyi xərclər sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq ödənilməli olan məbləğdən artıqdırsa, həmin artıq məbləği Sığortaçıya ödəmək;

10.2.7. Hüquqi müdafiə prosesində Sığortaçı tərəfindən onun adından əldə olunmuş razılaşmalar üzrə öhdəliklərin icrasından əsas olmadan imtina etməmək;

10.2.8. Sığortalının yenidən təşkili, eləcə də idarəetmə orqanlarında dəyişikliklər edilən zaman:

- belə dəyişikliyin baş verdiyi andan 30 (otuz) gün ərzində həmin fakt barədə Sığortaçıya yazılı məlumat vermək (əgər bildiriş Sığortalı tərəfindən yazılı formada göndərilmiş və ona dair Sığortaçıdan yazılı təsdiq əldə edilmişdirsə, Sığortaçıya bildirişin verilməsi yerinə yetirilmiş sayılır);

- Əgər Sığortaçıya lazım olarsa, zəruri əlavə məlumatları ona operativ surətdə təqdim etmək;

- Sığorta müqaviləsinin mümkün dəyişikliklərlə qüvvədə qalmasına Sığortaçının yazılı razılığını almaq;

- sığorta müqaviləsinə dəyişikliklərin Sığortaçıdan alındığı andan 10 (on) gün ərzində onu təklif olunan müddət və şərtlərlə razılaşdığı barədə yazılı xəbərdar etmək;

- Qanunvericilik və sığorta müqaviləsi ilə tələb olunduğu hallarda Sığortaçıya əlavə sığorta haqqı ödəmək.

Sığortalının bu öhdəlikləri yerinə yetirmədiyi hallara onun sığorta müqaviləsinə daha davam etdirməmək qərarı kimi baxıla bilər.

10.2.9. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində yeni filialların (əlavə ofislərin, bölmələrin) açılması halında, əgər Sığortalı bu Qaydalara uyğun olaraq bağlanmış sığorta müqaviləsinin yeni filialların (əlavə ofislərin, bölmələrin) fəaliyyətinə, əmlakına şamil olunmasını istəyirsə, bu barədə Sığortaçıya yeni filialların (əlavə ofislərin, bölmələrin) açılmasına 30 (otuz) gün qalmış məlumat vermək və əgər təyin olunarsa, əlavə sığorta haqqını ödəmək;

10.2.10 Sığorta müqaviləsi bağlanarkən, əsas ofisdən başqa, bu Qaydalar üzrə sığortanın şamil olunduğu Sığortalının bütün filiallarını, eləcə də bölmələrini və əlavə ofislərini göstərmək;

10.2.11. Sığortaçının tələbi ilə və Sığortaçının müəyyən etdiyi tarixdə və yerdə ekspertiza üçün mühasibat hesabatları da daxil olmaqla, zəruri sənədləri təqdim etmək, Sığortaçıya öz təhqiqatını aparmağa, o cümlədən sığortalının hər hansı əməkdaşı və ya digər şəxslərlə söhbət etməsinə imkan yaratmaq, yaranan ziyanla bağlı üçüncü şəxslərə münasibətdə istənilən hərəkətlərin həyata keçirilməsi üçün bütün zəruri

sənədləri Sığortaçıya təqdim etmək və bütün formal prosedurları yerinə yetirmək.

Sığortalının rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunan və sığorta hadisəsinin əlamətlərinə malik olan hadisənin baş verməsini təsdiqləyən sənədləri, eləcə də digər zəruri məlumatları həmin hadisənin baş verdiyi andan 30 gün ərzində Sığortaçıya təqdim etmək; bu zaman ziyanın sığorta hadisəsinin nəticəsində baş verməsini təsdiq edən sübutların toplanması, eləcə də aşağıda sadalanan hadisələrə münasibətdə təqsirli şəxslərin aşkar edilməsi sığortalının borcudur:

- hazırkı Qaydaların 3.2.1 bəndində göstərilən hallar: Sığortalı ziyana görə məsuliyyət daşıyan şəxsi, həmin ziyanın hansı qeyri-qanuni hərəkət nəticəsində baş verməsini müəyyən etməli; şəxsin kredit alarkən yaxud sövdələşmə sazişi bağlayarkən əldə etdiyi qeyri-qanuni şəxsi faydanın miqdarını, həmin ziyana bilavasitə qeyri-qanuni hərəkətlər nəticəsində məruz qaldığını sübut etməlidir;

- hazırkı Qaydaların 3.2.4 və 3.2.5 bəndlərində göstərilən hallar: Sığortalı sübut etməlidir ki, sənəd saxta imzanı ehtiva edir, saxtadır və ya həmin sənəddə qəsdən hüquqazidd dəyişikliklər edilmişdir.

10.2.13. Sığorta olunmuş obyektin sığortalandığı risklə bağlı sığorta hadisəsi nəticəsində ziyan çəkməsi və bu ziyanın müvafiq sığorta ilə əhatə olunmayan, lakin ziyan vura bilən iqtisadi vəziyyətin dəyişməsi və yaxud digər səbəblər üzündən baş verməməsi barədə sübutları toplamaq və təqdim etmək;

10.2.14. Sığorta ödənişini aldıqdan sonra ödənilmiş məbləğ həddində zərərin üçüncü şəxslərdən geri alınması üçün bütün hüquqları Sığortaçıya vermək;

10.2.15. Müqavilə bağlanarkən Sığortaçıya məlumat verilmiş hallarda baş verən və ona məlum olan əhəmiyyətli dəyişikliklər barədə, əgər bu dəyişikliklər sığorta riskinin artmasına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilərsə dərhal Sığortaçını xəbərdar etmək.

Əhəmiyyətli dəyişikliklər dedikdə, sığorta müqaviləsində və hazırkı Qaydalarda şərtləşdirilmiş dəyişikliklər hesab edilir.

10.2.16. Dərhal, ancaq istənilən halda sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsində təqsirli şəxslərdən və ya zərər vuran üçüncü şəxslərdən dəymiş zərərin əvəzini aldığı tarixdən 3 (üç) gündən gec olmayaraq bu barədə Sığortaçıya məlumat vermək. Əgər Sığortalı zərər vuran şəxslərdən zərərin əvəzini sığorta ödənişi verildikdən sonra almışdırsa, Sığortalı ona dəymiş zərərin məbləğindən artıq aldığı məbləği Sığortaçıya geri qaytarmalıdır.

10.2.17. Sığortaçının yazılı razılığı olmadan, başqasına vurduğu ziyanları ödəməmək, ona qarşı irəli sürülən tələbləri heç bir halda tanımaq, eləcə də belə tələblərin tənzimlənməsi ilə bağlı öz üzərinə hər hansı birbaşa, yaxud dolayı öhdəlik götürməmək.

10.3. Sığortalı sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hallar ona məlum olduqdan sonra aşağıdakıları etməlidir:

10.3.1. Dərhal, lakin istənilən halda 3 (üç) gündən gec olmayaraq (qeyri-iş və bayram günləri istisna olmaqla) istənilən mümkün yolla Sığortaçıya hadisənin baş verməsi və həmin hadisənin ona məlum olan bütün halları barədə yazılı formada təsdiq edilmiş məlumatları Sığortaçıya təqdim etməlidir. Bu zaman, aşağıdakılardan asılı olmayaraq Sığortalı əsaslı şəkildə nəzərdən keçirilə bilən mümkün, yaxud artıq baş vermiş sığorta hadisəsinin əlamətlərinə malik olan faktlar haqqında məlumat əldə edən kimi hadisə aşkar edilmiş sayılır:

- ziyana səbəb olan, yaxud ziyanın yaranmasına təsir edən hadisənin baş verməsinin dəqiq vaxtının məlum olub-olmaması;

- hadisənin sığorta hadisəsi olmasını sübut etmək üçün Sığortalıda həmin anda kifayət qədər məlumatların olub-olmaması;

- ziyanın halları və miqdarının məlum olub-olmaması.

Baş verməsi nəticəsində üçüncü şəxslər qarşısında sığortalının məsuliyyətini yaradan və sığorta müqaviləsi ilə əhatə edilən faktiki və potensial hadisələr barədə sığortalının məlumat aldığı an da ziyanın aşkar edilməsi vaxtı kimi sayılır və bu zaman hadisələrin konkret halları və məsuliyyətin həcmının məlum olub-olmaması vacib deyildir.

İlkin məlumat, belə məlumatın verilmə anında Sığortalıya məlum olan və sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi halları barədə informasiyanı mümkün qədər tam və hərtərəfli əks

etdirməlidir (tarix, vaxt, yeri, güman edilən səbəblər, hadisəyə cəlb olunan şəxslərin ad və ünvanları və s.) və sığorta müqaviləsinin nömrəsini daxil etməlidir.

Yazılı təsdiq sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi Sığortalıya məlum olan tarixdən 3 (üç) gün ərzində poçt, teleqraf yaxud faks rabitəsi vasitəsilə Sığortaçının ünvanına göndərməli, yaxud Sığortaçının nümayəndəsinə verilməlidir.

Mübahisə yaranan zaman, bu öhdəliyin lazımı qaydada yerinə yetirilməsi faktı müvafiq yazılı sübut ilə təsdiq olunmalıdır.

Əgər sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə Sığortaçının vaxtında xəbər tutması və ya Sığortaçıda belə məlumatların yoxluğunun onun sığorta ödənişini vermək öhdəliyinə hər hansı təsirinin olmaması sübut edilməzsə, bu bənddə nəzərdə tutulan öhdəliyin yerinə yetirilməməsi Sığortaçıya sığorta ödənişi verməkdən imtina etməyə hüquq verir.

10.3.2. Mövcud şəraitdə zərərin qarşısının alınması (azaldılması) (o cümlədən qeyri-qanuni alınmış pul vəsaitlərinin tutulması) və sığorta olunmuş əmlakın xilas edilməsi üçün ağılabatan və mümkün tədbirləri həyata keçirmək.

Belə tədbirlər görülərkən, Sığortalı Sığortaçının göstərişlərinə riayət etməlidir.

Sığortaçı mümkün ziyanların azaldılması üçün ağılabatan və mümkün tədbirlərin Sığortalı tərəfindən qəsdən görülməməsi nəticəsində yaranan ziyanların ödənilməsindən azad olunur.

10.3.3. Sığorta hadisəsinin əlamətlərinə malik olan halların baş verməsinə səbəb olan hüquqazidd hərəkətlər (o cümlədən, saxta banknot və sikkələrin qəbul edilməsi, saxta qiymətli kağızların və/və ya ödəniş sənədlərinin alınması faktları) barədə dərhal daxili işlər orqanlarına məlumat vermək.

10.3.4. Sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi faktı ilə əlaqədar istintaq orqanları tərəfindən cinayət işinin başlanması və cinayət-prosessual hərəkətlərinin başlanması barədə dərhal Sığortaçıya məlumat vermək.

10.3.5. Sığorta hadisəsinin əlamətlərinə malik olan halların baş verməsinə səbəb olan hüquqazidd hərəkətlərin təhqiqatının gedişi, bu zaman aşkar edilən və ehtimal olunan həmin halın səbəb və nəticələri barədə Sığortaçını müntəzəm surətdə xəbərdar etmək, belə təhqiqat işində iştirak etmək.

10.3.6. Sığortaçının nümayəndələrinin, polis işçilərinin və digər səlahiyyətli orqanların nümayəndələrinin hadisə yerinə gəlişini gözləmədən, sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin səbəb və şəraiti barədə mümkün olan ilkin məlumatları toplamaq (məsələn, Səlahiyyətli orqanların, eləcə də hadisənin şahidlərinin iştirakı ilə hadisənin şəraiti barədə sərbəst formada akt tərtib etmək, imkan daxilində foto, yaxud video çəkiliş vasitəsilə hadisənin ilkin nəticələrinin görünüşünü qeydə almaq) və sonrakı təhqiqat üçün Sığortaçıya vermək.

10.3.7. Zərər dəymiş obyekt (sığorta olunmuş əmlakı) onun sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsindən sonrakı vəziyyətində olduğu şəkildə Sığortaçının mütəxəssisləri tərəfindən baxış keçirilənədək saxlamaq.

Sığortalı hadisənin ilkin nəticələrinin görünüşünü təhlükəsizlik tədbirləri və ya ziyanın miqdarının azaldılması zərurətindən irəli gəlmiş hallarda, yaxud Sığortaçının buna icazəsi olarsa, sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi barədə Sığortaçıya məlumat verilməsindən 5 (beş) gün sonra dəyişmək hüququna malikdir.

10.3.8. Əmlakın məhv olması, yaxud ona zərər dəyməsi halında zərər dəymiş, məhv olmuş yaxud itmiş əmlakın siyahısını mühasibat uçotu sənədləri ilə təsdiq olunmaqla Sığortaçıya təqdim etmək; bu siyahılar Sığortaçı ilə razılaşdırılan müddətdə, lakin istənilən halda sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi günündən bir aydan gec olmayaraq təqdim olunmalıdır; siyahılar zərər dəymiş əşyaların sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisə baş verən günə olan dəyəri göstərilməklə tərtib olunur; siyahıların tərtib olunması üzrə xərcləri Sığortalı çəkir.

10.3.9. Sığortaçıya sığorta ödənişi aparmaq üçün yazılı Ərizə, eləcə də aşağıdakıların əslini yaxud surətini təqdim etmək:

- Sığorta şəhadətnaməsinin əslini;

- Məhv olmuş (itmiş) və ya zərər dəymiş əmlak üzrə sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi anında mülkiyyət hüququnun və ya digər əmlak mənafeyinə mövcudluğunu təsdiq edən sənədlərin (mülkiyyət hüququ haqqında şəhadətnamə, alqı-satqı müqaviləsi, icarə müqaviləsi və s.) müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surətlərini;

- Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa cür nəzərdə tutulmayıbsa, sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisəsinin baş verməsi ilə əlaqədar Sığortalının ziyanın qarşısının alınması (azaldılması) və sığorta olunmuş əmlakın xilas edilməsi üzrə çəkdiyi xərcləri təsdiq edən sənədləri.

Sığortaçı tərəfindən sığorta ödənişi üzrə ərizənin və müvafiq sənədlərin alınması faktı Sığortaçının səlahiyyətli işçisinin imzaladığı qəbzə təsdiq olunur.

Sığortaçı yuxarıda göstərilən sənədlərin siyahısını ixtisara salmaq hüququna malikdir.

10.3.10. Ərizə ilə (və hazırkı Qaydaların 10.3.9 bəndində göstərilmiş sənədlərlə) birgə Sığortaçıya sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsi faktını və səbəbini, eləcə də dəymiş zərərin miqdarını müəyyən etmək üçün zəruri sənədləri təqdim etmək. Sığorta təminatının və baş vermiş hadisənin xarakterindən asılı olaraq belə sənədlər o cümbdən, aşağıdakılar ola bilər:

- hesablar üzrə əməliyyatların aparılması üçün əsas olan və saxta imza, yaxud digər hüquqazidd dəyişiklikləri ehtiva edən ödəniş tapşırıqlarının və digər sənədlərin əsl və ya surəti;

- saxta imza və ya digər hüquqazidd dəyişiklikləri ehtiva edən qiymətli kağızların, eləcə də saxta qiymətli kağızların əsl və yaxud surəti;

- saxta imza, yaxud digər hüquqazidd dəyişiklikləri daxil edən tapşırıqların və digər sənədlərin icra üçün qəbul edilməsi nəticəsində hesablar üzrə əməliyyatların aparılmasını təsdiq edən sənədlər;

- saxta olan və yaxud saxta imza və ya qəsdən edilmiş digər hüquqazidd dəyişiklikləri ehtiva edən qiymətli kağızlarla əməliyyatların aparılmasını təsdiq edən sənədlər;

- saxta banknotların (sikkələrin) qəbul edilməsini təsdiq edən sənədlər;

- daşınma üçün qiymətli əmlakın (maliyyə sənədlərinin) qəbul olunması zamanı Sığortalının işçisinin və ya kuryer (inkassator) şirkətinin səlahiyyətli işçisinin imzaladığı qəbz;

- sövdələşmə təşkilatının (sövdələşmənin təşkilatçısının) arayış hesabı - əmlakın həqiqi dəyərinin, eləcə də əmlakın bilavasitə sığorta hadisəsinin baş verməsindən əvvəlki dəyərinin müəyyən edilməsi üçün;

- sığortalının müştəriyə zərər vurduğu halda, sığortalının öz müştərisi ilə müqavilələrinin əsl, yaxud surəti;

- Məsuliyyətində Sığortalıya məxsus qiymətli kağızların və ya digər qiymətli əmlakın saxlandığı hüquqi şəxslərlə Sığortalı arasında bağlanmış saxlanma müqavilələrinin və ya digər müqavilələrin əsl, yaxud surəti;

- depozit müqaviləsinin (müqavilələrinin) və/və ya əmanət kitabçalarının surətləri;

- Sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisənin baş verməsinə səbəb olan şəraitin təhqiq edilməsində daxili işlər orqanlarının, prokurorluq və digər hüquq-mühafizə orqanlarının iştirak etdiyi bütün hallarda - belə orqanlar tərəfindən cinayət işinin başlanması barədə yazılı xəbərdarlıq və yaxud cinayət işinin başlanmasından imtinaya dair qərarın surəti, belə orqanların sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisəyə dair rəyi (əgər belə rəy varsa);

- sığorta hadisəsinin əlamətləri olan hadisələrə dair digər səlahiyyətli orqanların aktları (əgər varsa);

- sığortalının əmlakının uçotu, saxlanması, istifadəsi, daşınması, sövdələşmə, depozitar əməliyyatlar, reyestrin aparılması üzrə əməliyyatlar və s. barədə daxili təlimatlar (əgər belə təlimatlar varsa).

Sığortaçı belə sənədlərin siyahısını dəyişmək hüququna malikdir.

Bu bənddə göstərilənlərdən başqa, Sığortaçı Sığortalıdan, o cümbdən, üçüncü şəxslərdən digər sənədləri də istəyə bilər (əgər konkret şərait nəzərə alınmaqla istənilən sənədlərin Sığortaçıda olmaması onun üçün sığorta hadisəsi faktının və/və ya ziyanın miqdarının müəyyən edilməsini qeyri-mümkün edirsə). Sığortalı istənilən sənədləri təqdim etməlidir. Məhkəmə mübahisəsi halları yarandıqda, sığorta hadisəsinin əlamətləri

olan hadisə ilə bağlı təhqiqat aparmaq üçün həmin sənədlərin təqdim edilməsinin zəruriliyini sübut etmək vəzifəsi Sığortaçının üzərinə düşür.

10.4. Sığortaçı aşağıdakı hüquqlara malikdir:

10.4.1. Əgər sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra müəyyən edilərsə ki, Sığortalı Sığortaçıya sığorta obyektini barədə bilərəkdən yanlış məlumat vermişdir, sığorta müqaviləsinin etibarsız hesab edilməsini tələb etmək;

10.4.2. Sığorta riskinin artmasına səbəb olan hallar barədə xəbərdar edildəndən sonra sığorta müqaviləsinin şərtlərinin dəyişdirilməsini və ya riskin artmasına uyğun olaraq əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə tələb etmək.

Əgər Sığortalı sığorta müqaviləsinin şərtlərinin dəyişdirilməsinə, yaxud əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə etiraz edərsə, Sığortaçı müqaviləyə xitam verilməsini tələb etmək hüququnu əldə edir.

10.4.3. Sığortalı tərəfindən hazırkı Qaydaların 10.2.15 bəndində nəzərdə tutulmuş öhdəlik yerinə yetirilmədikdə, sığorta müqaviləsinə xitam verilməsini və müqaviləyə xitam verilməsi nəticəsində dəyən ziyanların ödənilməsinə tələb etmək. Əgər sığorta riskini artıran hallar aradan qalxmışdırsa, Sığortaçı sığorta müqaviləsinə xitam verilməsini tələb edə bilməz.

10.4.5. Əgər Sığortalının təşəbbüsü ilə sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan ziyanın məbləğinin dəqiqləşdirilməsi üçün əlavə ekspertiza təyin edilərsə, sığorta ödənişinin aparılması müddətini uzatmaq. Bu halda, sığorta ödənişi sığorta müqaviləsində göstərilmiş müddətdə, lakin Sığortaçı tərəfindən əlavə ekspertizanın nəticələrini əks etdirən sənədlərin alındığı tarixdən başlayaraq hesablanmaqla həyata keçirilir.

10.4.6. Sığortalının Sığortaçının ödədiyi ziyana görə məsuliyyət daşıyan şəxsə qarşı öz tələb hüququndan imtina etdiyi, yaxud Sığortalının səhvi üzündən bu hüququn həyata keçirilməsi qeyri-mümkün olduğu hallarda, sığorta ödənişini tam həcmdə, yaxud qismən ödəməmək və artıq ödənilmiş məbləğin geri qaytarılmasını tələb etmək;

10.4.7. Ziyanın miqdarının dəqiqləşdirilməsi və baş vermə şəraitinin təhqiqatının aparılması məqsədilə zərərin qiymətləndirilməsi üzrə müstəqil mütəxəssisi təyin etmək.

Sığortalı Sığortaçının göndərdiyi mütəxəssisə onun fəaliyyətində hər cür köməklik göstərməli, təhqiqat aparmaq üçün ona zəruri olan bütün sənədləri təqdim etməlidir. Sığortaçının göndərdiyi mütəxəssisin ziyanın şəraiti və miqdarı barədə rəyi Sığortaçının mövqeyi sayılır;

10.4.8. Sığortalı ilə razılaşdırılmaqla, sığortalıya qarşı üçüncü tərəfin iddiasından müdafiə üzrə onun mənafeələrini təmsil etmək. Sığortalının mənafeələrini təmsil etmək Sığortaçının sığorta ödənişini həyata keçirməyə razılıq verməsi kimi qiymətləndirilə bilməz.

10.4.9. Sığortalının hazırkı Qaydaların 10.2 və/və ya 10.3 bəndlərində sadalanan vəzifələri yerinə yetirməməsinin sığorta hadisəsinin baş verməsinə, yaxud ziyanın miqdarına təsir etməsi dərəcəsinə uyğun olaraq sığorta ödənişinin verilməsindən imtina etmək və yaxud zərərin əvəzini tələb olunandan aşağı məbləğdə ödəmək.

10.4.10. Əgər aşağıdakılar baş vermişdirsə, sığorta ödənişini aparmaqdan imtina etmək:

- əgər Sığortaçı sığorta hadisəsinin baş verməsindən sonra hazırkı Qaydaların 10.3 bəndində göstərilən müddət ərzində bu barədə xəbərdar edilməmişdirsə və Sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsindən vaxtında xəbər tutmasının və ya onda bu barədə məlumatların olmamasının sığorta ödənişini həyata keçirməsinə təsir etməməsi sübut edilməmişdirsə;

- sığorta hadisəsi Sığortalının qəsdən etdiyi hərəkətləri nəticəsində baş vermişdirsə;

- ziyan hazırkı Qaydaların 4-cü bölməsinin qüvvəsi altına düşürsə.

10.5. Sığortalı aşağıdakı hüquqlara malikdir:

10.5.1. Ziyanın qarşısının alınması və onun miqdarının aşağı salınması üzrə sığortalının göstərişinə əsasən məqsəduyğun şəkildə çəkilmiş xərclərin Sığortaçı tərəfindən ödənilməsi.

10.5.2. Sığorta müqaviləsinə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi üçün təkliflərlə Sığortaçıya müraciət etmək.

10.6. Sığorta müqaviləsində tərəflərin Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olmayan digər hüquq və öhdəlikləri də müəyyən oluna bilər.

11. SİĞORTA ÖDƏNİŞİ

11.1. Sığorta hadisəsinin baş verməsi faktı tanınarkən Sığortaçı dəymiş ziyan həcmində, lakin sığorta müqaviləsində müəyyən olunmuş sığorta məbləğindən çox olmamaq şərtilə sığorta ödənişi həyata keçirir.

Ziyan dedikdə, Sığortalının öz pozulmuş hüququnu bərpa etmək üçün çəkdiyi və ya çəkməli olacağı xərcləri, onun əmlakının itməsi və yaxud onun əmlakına digər formada zərər dəyməsi (real zərər), eləcə də Sığortalının hüququ pozulmasaydı mülki dövriyyənin adi şəraitində əldə edə biləcəyi əldən çıxmış fayda başa düşülür.

Sığorta təminatının və hadisəsinin xarakterindən asılı olaraq, belə ziyanlar, o cümlədən, aşağıdakılar ola bilər:

- sığorta olunmuş əmlakın tam məhv olması zamanı - köhnəlmə xərcləri və satıla bilən, yaxud funksional təyinatı üzrə istifadə oluna bilən qalıqların dəyəri çıxılmaqla, əmlakın həqiqi dəyəri;
- əmlaka qismən zərər dəyməsi zamanı - zərər dəymiş əmlakın sığorta hadisəsinə qədər olduğu vəziyyətə gətirmək üçün çəkilən zəruri xərclər, itmiş qiymətli kağızların, digər qiymətli əmlakın və/və ya maliyyə sənədlərinin bərpası və ya dəyişdirilməsi üzrə sərf olunan xərclər;
- bankın müflis olması (iflasa uğraması), yaxud ödəmə qabiliyyətini itirməsi və ya maliyyə sabitliyinin pozulması (sığorta hadisəsi) nəticəsində Sığortalının depozitlərinin, əmanətlərinin, digər əmlakının və onlara hesablanan faizlərinin müqavilə ilə müəyyən olunmuş müddətdə, yaxud Sığortalının tələbi ilə qaytarılmaması;
- digər hallarda - vaxtından əvvəl silinmiş və yaxud vaxtında alınmamış pul vəsaitləri məbləğinə hesablanmış faizlərin məbləği; əvəzində mal, yaxud xidmətlər alınmadan Sığortalı tərəfindən silinmiş (ödənilmiş) pul vəsaitlərinin məbləği; tam alınmamış və ya artıq ödənilmiş pul vəsaitləri məbləği; həqiqi qiymətli kağızların dəyəri; qəbul edilmiş saxta banknotların (sikkələrin) nominal dəyərində ekvivalent olan pul vəsaitləri məbləği; sığortalının müştərisinə dəymiş ziyanın ödənilməsi üzrə Sığortalının xərcləri, faizlər, dividendlər, komissiyalar.

11.2. Hazırkı Qaydalar üzrə sığorta ödənişinin məbləğinə aşağıdakılar daxildir:

11.2.1. Əmlakın məhv olması (itməsi) yaxud ona zərər dəyməsi zamanı - sığortalıya dəymiş əmlak ziyanının ödənilməsi üzrə xərclər. Göstərilən xərclər əmlakın məhv olması, yaxud ona zərər dəyməsi nəticəsində yaranan real zərərlə müəyyən olunur, bu zaman:

a) sığorta olunmuş əmlak tam məhv olduqda, real zərər məhv olmuş əmlakın satıla bilən və ya funksional təyinatı üzrə istifadə oluna bilən qalıqlarının dəyəri çıxılmaqla, bilavasitə sığorta hadisəsi baş verdikdən əvvəl mövcud olan dəyərində bərabərdir (sığortalının binalarına və/və ya Sığortalının əmlakına münasibətdə - köhnəlmə xərcləri çıxılmaqla sığorta (həqiqi) dəyəri). Sığortalı belə qalıqlardan imtina etmək hüququna malik deyildir.

Bu Qaydalarda tam məhv olma dedikdə, sığorta olunmuş əmlakın bərpasının texniki cəhətdən qeyri-mümkün olması zamanı itirilməsi, zərər dəyməsi və ya məhv olması, yaxud elə vəziyyət başa düşülür ki, bu zaman həmin əmlakın təmiri və ya bərpası üzrə xərclər onun bilavasitə sığorta hadisəsinin baş verməsindən əvvəl mövcud olan dəyərindən (bu dəyər mühasibat uçotunun məlumatları əsasında hesablanmış köhnəlmə nəzərə alınmaqla müəyyən edilir) artıq olur.

Qiymətli kağızlar məhv olduqda hüquqlarının bərpası mümkün olmayan təqdim edənə, onların hazırkı Qaydaların 11.3 bəndinin «b» yarım-bəndinə uyğun olaraq məyyən edilən dəyəri ödənilir.

Hazırkı Qaydalar üzrə qiymətli kağızın məhv olması kimi onun elə vəziyyəti qəbul edilir ki, həmin qiymətli kağızın məcburi rekvizitlərindən heç olmasa biri məhv olsun. Hazırkı Qaydalar üzrə həqiqi banknotların, sikkələrin məhv olması kimi onların elə vəziyyəti qəbul edilir ki, onlar həmin vəziyyətdə dövriyyəyə qəbul edilə bimsin.

b) əmlaka qismən zərər dəyən zaman real zərər əmlakın sığorta hadisəsinə qədər olduğu vəziyyətə gətirilməsi üçün zəruri olan xərclərin məbləği kimi müəyyən edilir. Əgər sığorta olunmuş obyektin sığorta məbləği onun sığorta dəyərindən azdırsa, onda Sığortaçı Sığortalıya sonuncuya dəymiş ziyanın sığorta

məbləğinin sığorta dəyərində nisbətində mütənasib olan hissəsini ödəyir.

Hazırkı Qaydalar üzrə zərər dəymiş əmlakın sığorta hadisəsinin baş verməsindən əvvəlki vəziyyətinə gətirilməsi üçün xərclər (bərpa xərcləri) aşağıdakıları daxil edir:

- təmir üçün materiallar və ehtiyat hissələri üzrə xərclər;
- təmir işlərinin haqqının ödənilməsi ilə bağlı xərclər;
- materialların təmir yerinə çatdırılması üzrə xərclər və sığorta olunmuş obyektin bilavasitə sığorta hadisəsinin baş verməsindən əvvəlki vəziyyətinə bərpa edilməsi üçün zəruri olan digər xərclər;
- itirilmiş qiymətli kağızların və ya maliyyə sənədlərinin bərpası, yaxud dəyişdirilməsi üzrə xərclər. Bu zaman, hüquqlarının bərpası mümkün olan adlı və ya adsız qiymətli kağızlar məhv olduqda, onların bərpası (dəyişdirilməsi) üzrə xərclər ödənilir. Aşağıdakılar bərpa üzrə xərclərə aid deyil:
- sığorta olunmuş obyektin dəyişdirilməsi, yaxud yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə xərclər; - təzədən quraşdırılma, profilaktik təmir və xidmət üzrə xərclər, eləcə də sığorta hadisəsinin baş verməsi faktından asılı olmayaraq zəruri olan digər xərclər;
- iş vaxtından əlavə vaxtda, gecə vaxtı, rəsmi bayramlarda iş görə əmək haqqına əlavələr;
- təmir üzrə işlərin aparılmasının təciliyyəti ilə əlaqədar əlavə xərclər;
- əgər əsas təmir üzrə xərclərə birgə əsas təmirin dəyərindən artıqdırsa, müvəqqəti təmir üzrə xərclər;
- zəruri olandan artıq çəkilmiş digər xərclər. Bərpa xərcləri sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixə qüvvədə olan qiymətlər əsasında hesablanır.

11.2.2. Sığortalıya hazırkı Qaydaların 11.2.1 bəndində göstərilənlərdən başqa ziyan dəydikdə, əgər həmin ziyanın səbəbi hazırkı Qaydaların 3.2 bəndinə uyğun olaraq sığorta hadisəsi hesab edilirsə, aşağıdakılar ödənilir:

- ödəniş vasitəsi və ya borcun bağlanması vasitəsi kimi istifadə olunan pul vəsaitlərinin vaxtından əvvəl silinməsi (ödənilməsi) və yaxud alınmasına gecikmə ilə bağlı ziyan dəyərsə, Azərbaycan Respublikası Milli Bankının yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi əsasında vaxtından əvvəl silinmiş və ya vaxtında alınmamış pul vəsaitlərinin məbləğinə pul vəsaitlərinin faktiki silindiyi (ödənilməsi) tarixdən həmin silinmənin baş verməli olduğu tarixə qədərki dövr və yaxud gecikmə dövrü üçün hesablanan faiz məbləği;

- ödəniş vasitəsi və ya borcun bağlanması vasitəsi kimi istifadə olunan pul vəsaitlərinin məbləğinin tam həcmdə alınmaması və ya artıq ödənilməsi ilə bağlı ziyan dəyərsə, tam alınmamış və yaxud artıq ödənilmiş pul vəsaitlərinin məbləği;
- Bankın müflis olması (iflasa uğraması), yaxud ödəmə qabiliyyətini itirməsi və ya maliyyə sabitliyinin pozulması (sığorta hadisəsi) nəticəsində Sığortalının depozitlərinin, əmanətlərinin, digər əmlakının və sığorta hadisəsi baş verənədək onlara hesablanan faizlərinin qaytarılmaması üzrə sığorta ödənişi məbləği - bankın Sığortalıya müqavilə şərtlərinə və qanunvericiliyə uyğun olaraq verməli olduğu pul vəsaitləri və ya digər əmlakın dəyəri (qiyməti) başa düşülür.
- əvəzində istehlak dəyəri olan mal və ya xidmətlər alınmadan pul vəsaitlərinin silinməsi (ödənilməsi) ilə bağlı ziyan dəyərsə (Sığortalının hesablarından pul vəsaitlərinin saxta sənədlər üzrə silinməsi, saxta qiymətli kağızların əldə olunması və sair buna oxşar hallar), silinmiş (ödənilmiş) pul vəsaitlərinin məbləği;
- Oğurlanmış, itirilmiş (o cümbdən hüquqazidd olaraq dəyişdirilən) qiymətli kağızların və ya saxta qiymətli kağızların əldə olunması ilə bağlı ziyan dəyərsə, sığorta ödənişinin məbləği analoji (həqiqi) qiymətli kağızların hazırkı Qaydaların 11.3 bəndinin «b» yarım bəndinə uyğun olaraq müəyyən edilən dəyərindən artıq ola bilməz;
- Sığortalı tərəfindən saxta banknotların (sikkələrin) qəbul edilməsi ilə bağlı ziyan dəyərsə, qəbul edilən saxta banknotların (sikkələrin) nominal dəyərində ekvivalent olan pul vəsaitlərinin məbləği;
- Sığortalının müştərisinə zərər dəyən bütün hallarda Sığortalının müştərisinə dəyən real zərərin ödənişi üçün Sığortalının xərcləri;

11.2.3. Sığortaçının əvəzini ödəməli olduğu ziyanların azaldılması üzrə Sığortalı tərəfindən çəkilən

xərclər, hətta həmin xərclər müsbət nəticələr verməsə belə, Sığortaçının göstərişlərinin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olaraq sərf edilmişdirsə.

Belə xərclər onların digər ziyanlarının əvəzinin ödənilməsi ilə birgə sığorta məbləğindən artıq olmasından asılı olmayaraq sığorta məbləğinin sığorta dəyərində (hazırkı Qaydaların 3.2.2, 3.2.7, 3.2.8 bəndlərində göstərilən risklər üzrə) nisbətində mütənasib olaraq ödənilir.

11.2.4. Sığortaçının yazılı göstərişlərinin icrası, yaxud Sığortaçının yazılı razılığı ilə çəkilmiş olması şərti ilə, Sığortalının sığorta hadisələri üzrə işlərin məhkəmə orqanlarında aparılması üçün çəkdiyi xərclər.

11.3. Sığorta ödənişi aşağıdakı şərtlərin nəzərə alınması ilə həyata keçirilir:

a) Hazırkı Qaydaların 11.2 bəndində göstərilən xərclər sığorta ödənişinin məbləğinə Sığortalının bütün növ sığorta hadisələri üzrə təqsirli şəxslərdən, üçüncü şəxslərdən ziyana görə aldığı istənilən təminat məbləği çıxılmaqla daxil edilir. Əgər Sığortalı belə təminatları sığorta ödənişi aparıldıqdan sonra almışdırsa, Sığortalı artıq ödənilmiş məbləği Sığortaçıya geri qaytarmalıdır.

b) Qiymətli kağızlarla aparılan əməliyyatlarla bağlı baş verən bütün növ sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişinin məbləği, həmin qiymətli kağızların müvafiq təşkilat tərəfindən təşkil edilmiş sövdələşmələrin başa çatması anına olan dəyəri (sığorta dəyəri) əsasında müəyyən edilir, bir şərtlə ki, həmin təşkilat tərəfindən təşkil edilmiş sövdələşmələrin nəticələrindən sığorta hadisəsinin baş vermə anına olan sığorta dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə olunsun.

Əgər sığorta hadisəsinin baş verdiyi gün qiymətli kağızlarla bağlı sövdələşmələr aparılmamışdırsa, onda qiymətli kağızların dəyərinin müəyyən edilməsi üçün sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixdən əvvəlki günə həmin qiymətli kağızlar üzrə sövdələşmələrə dair məlumatlar istifadə olunur. Sövdələşmələrin təşkilatçısının müəyyən edilməsi qaydası sığorta müqaviləsində göstərilməlidir.

Əgər bu şərti yerinə yetirmək mümkün deyildirsə, qiymətli kağızların dəyəri Sığortaçı ilə Sığortalı arasında qarşılıqlı razılaşma yolu ilə, zəruri hallarda müstəqil ekspertin cəlb edilməsi yolu ilə müəyyən edilməlidir. Bu zaman yaranan mübahisələr məhkəmə qaydasında həll edilə bilər.

c) Xarici valyuta da daxil olmaqla, pul nişanları ilə aparılan əməliyyatlarla bağlı; bütün növ sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişinin məbləği Azərbaycan Respublikası Milli Bankının rəsmi məzənnəsinə uyğun olaraq pul nişanlarının nominal dəyəri əsasında müəyyənləşdirilməlidir. Əgər sığorta hadisəsinin baş verdiyi gün Azərbaycan Respublikası Milli Bankı xarici valyutanın rəsmi məzənnəsinə müəyyən etməmişdirsə, onda ziyan miqdarının müəyyən edilməsi üçün Azərbaycan Respublikası Milli Bankının sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixdən əvvəlki günə müəyyən etdiyi xarici valyutanın rəsmi məzənnəsindən istifadə olunur.

ç) Qiymətli daşların və metalların itməsi ilə bağlı olan bütün növ sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişinin məbləği sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixə qiymətli daşların və metalların Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə uyğun olaraq müəyyən edilən dəyəri əsasında müəyyən edilməlidir. Bu zaman, əgər sığorta müqaviləsində (sığorta dəyəri müəyyən edilərkən) qiymətli metalların dəyərinin beynəlxalq bazarda tətbiq olunan qiymətləri əsasında müəyyən edilməsi nəzərdə tutulmayıbsa, qiymətli metalların dəyəri Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvədə olan və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi və ya Azərbaycan Respublikası Milli Bankı tərəfindən təsdiq olunmuş buraxılış qiymətləri əsasında müəyyən edilir.

11.4. Sığorta məbləğlərinin, azadolmaların və tələblərin xarici valyuta ilə ifadə olunduğu hallarda, bütün ödənişlər ya Azərbaycan Respublikası Milli Bankının ödənişin həyata keçirildiyi tarixə olan rəsmi məzənnəsi əsasında Azərbaycan manatı, ya da Azərbaycan Respublikasının valyuta qanunvericiliyinə müvafiq olduğu hallarda hər hansı xarici valyuta ilə həyata keçirilə bilər.

11.5. Nağdsız hesablaşma zamanı sığorta ödənişinin aparıldığı gün kimi pul vəsaitlərinin Sığortaçının hesablaşma hesabından silindiği gün sayılır.

11.6. Əgər sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixə Sığortalı tərəfindən digər sığorta təşkilatları ilə bağlanmış və hazırkı Qaydaların 3.2 bəndində göstərilən hadisələri sığorta hadisəsi kimi tanıyan digər sığorta müqavilələri qüvvədədirsə, onda sığorta hadisəsinin baş verməsi faktı tanınarkən Sığortaçı Sığortalıya tərəflər arasında bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə sığorta məbləğinin sığortalının bağladığı bütün sığorta

müqavilələri üzrə ümumi sığorta məbləğinə nisbətində mütənasib olan məbləğdə sığorta ödənişi verir. Sığortalı Sığortaçının bütün belə sığorta müqavilələri barədə sığorta şirkətlərinin, sığorta risklərinin və sığorta məbləğlərinin adı göstərilməklə, yazılı formada xəbərdar etməlidir.

11.7. Sığorta hadisəsinin baş verdiyi tarixə sığorta haqqının ödənilməmiş hissəsi sığorta ödənişinin məbləğindən çıxılır.

11.8. Sığortaçı Sığortalı tərəfindən hazırkı Qaydaların 10.2 və 10.3 bəndlərində sadalanan öhdəliklərin yerinə yetirilməməsinin sığorta hadisəsinin baş verməsinə və yaxud ziyanların miqdarına təsir elədiyi dərəcədə sığorta ödənişini verməkdən imtina etmək və ya onun məbləğini sənədlə rəsmiləşdirilmiş tələblərlə müqayisədə azaltmaq hüququna malikdir.

12. TƏRƏFLƏRİN MƏSULİYYƏTİ

12.1. Sığorta müqaviləsi Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən tərtib edilib və tərəflərlə lazımı qaydada yerinə yetirilməlidir.

12.2. Sığorta müqaviləsi üzrə tərəflərdən biri müqavilədən irəli gələn öhdəliklərini yerinə yetirmədikdə və yaxud lazımcıca yerinə yetirmədikdə Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyinə müvafiq olaraq digər tərəfə vurduğu ziyanın əvəzini ödəməlidir.

12.3. Sığorta müqaviləsinə əsasən tərəflərdən heç biri o biri tərəfin yazılı razılığı olmadığı halda öhdəliklərini üçüncü tərəfə vermək hüququna malik deyil.

13. MƏLUMAT VƏ XƏBƏRDARLIQLARIN ÇATDIRILMASI

13.1 Müqavilə tərəfləri bir birinə yolladığı bildiriş və xəbərdarlıqlara dair aşağıdakı tələblərə riayət etməlidir:

13.1.1 müqaviləyə müvafiq olaraq göndərilən hər hansı məlumat, bildiriş, xəbərdarlıq və ya razılıq yazılı şəkildə tərtib olunmalı və şəxsən, qabaqcadan ödənilmiş poçt və ya kuryer (çatdırma barədə bildiriş ilə), faks və ya teleks vasitəsi ilə müqavilədə göstərilmiş ünvanlara göndərilməlidir.

13.1.2 Tərəflərin ünvanları və/və ya rekvizitləri dəyişdiyi halda onlar bir birinə bu barədə əvvəlcədən məlumat göndərməlidirlər. Əgər sığorta müqaviləsi üzrə tərəf digər tərəfin ünvan və ya rekvizitlərinin dəyişməsi barədə məlumatlandırılmayıbsa, keçmiş ünvana göndərilən bütün bildiriş və xəbərdarlıqlar keçmiş ünvana çatdırıldığı andan qəbul olunmuş hesab olunurlar.

14. MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ QAYDASI

14.1. Sığorta müqaviləsindən irəli gələn tələblər üzrə iddia qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən edilmiş iddia müddəti ərzində irəli sürülə bilər.

14.2. Sığorta müqaviləsi üzrə öhdəliklərin icrası prosesində yaranan mübahisələr danışıqlar yolu ilə həll olunur. Razılaşma əldə olunmadıqda, mübahisələrə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada məhkəmə qaydasında baxılır.

**BANKLARIN VƏ MALİYYƏ XİDMƏTLƏRİ GÖSTƏRƏN DİGƏR HÜQUQİ
ŞƏXSLƏRİN RİSKLƏRİNİN KOMPLEKS SİĞORTASI ÜZRƏ
TARİF DƏRƏCƏLƏRİNİN HESABLANMASI**

Bu sığorta növü sahəsində təqdim edilmiş Qaydalarda əsasən aşağıdakı ümumi risklər nəzərdə tutulur.

1. Sığortalının sığortalanmış fəaliyyətinin aparılması nəticəsində məruz qaldığı gəlir itkiləri (əlavə xərclər);
2. Sığortalının əmlakının itkisi (məhv olması) və ya ona zərər dəyməsi;
3. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində Sığortalının sığortalanmış fəaliyyəti həyata keçirməyi ilə əlaqədar üçüncü şəxslərə vurduğu zərərin əvəzini Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada ödəmək öhdəliyi.

Müqaviləyə daxil edilən hər bir risk növü üçün tarif ayrıca hesablanmalı və yekun tarif onların cəmindən ibarət olmalıdır.

Bu risklərdən birindən sığorta üçün brutto-dərəcənin hesablanma qaydasını göstərək.

Metodikaya əsasən netto-dərəcə (T_n) üçün aşağıdakı düstur doğrudur:

$$T_n = T_ə + T_r,$$

Burada:

$T_ə$ - netto-dərəcənin əsas hissəsi;

T_r - risk üstəliyidir və onlar üçün aşağıdakı bərabərliklər doğrudur (100 man sığorta məbləğinə müvafiq):

$$T_ə = 100 * q * S_ö / S, \quad T_r = 1,2 * T_ə * a(y) * \frac{1-q}{v^n q}.$$

Bu düsturlardakı parametrlərin aşağıdakı mənaları vardır:

q - bir sığorta müqaviləsi üçün baxılan risk üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı; $S_ö$ - bir sığorta müqaviləsi üçün baxılan risk üzrə orta sığorta ödənişi; S - bir sığorta müqaviləsi üçün baxılan risk üzrə orta sığorta məbləği; n - gözlənilən müqavilələrin sayı.

$a(y)$ -nın y -dan (y -təhlükəsizliyin təminatı adlanır və yığılan sığorta haqlarının sığorta hadisələri üzrə sığorta ödənişlərinin verilməsinə kifayət etməsi üçün tələb olunan ehtimaldır) asılı olan qiymətləri aşağıdakı cədvəldən götürülür:

Cədvəl 1

Y	0,84	0,90	0,95	0,98	0,9986
a	1,0	1,3	1,645	2,0	3,0

Brutto-dərəcə üçün məlum $T_b = T_n / (1-f)$ düsturundan (f- yüklənmə) istifadə edilir.

Bu düsturlardan istifadə edərək sığortalanan risklərin tərkib hissələrinə uyğun netto-dərəcələr üçün aşağıdakı cədvəl tərtib edilmişdir:

Riskin adı	Netto-dərəcə
Əməkdaşların düşünülmüş hərəkətlərinin nəticəsi olan risklər	0,37
Bankın binasında bankın və ya müştərinin qiymətli əmlakının itməsi, zədələnməsi və ya məhv olması	0,15
Daşınma zamanı qiymətli əmlakın və maliyyə sənədlərinin itməsi və ya zədələnməsi	0,61
Qiymətli kağızlarda, ödəniş tapşırıqlarında və veksellərdə bilərəkdən edilmiş dəyişikliklər və ya onların saxtalaşdırılması	0,80
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar zamanı itkilər	0,66
Saxta banknot və sikkələrə görə olan itkilər	0,09
Üçüncü şəxsin qanunazidd hərəkətlərinin nəticəsi olan itkilər	0,45

Beləliklə ümumi netto-dərəcə üçün:

$$T_n = 0,37 + 0,15 + 0,61 + 0,80 + 0,66 + 0,09 + 0,45 = 3,13, \text{ ümumi}$$

brutto-dərəcə üçün isə:

$$T_b = 4,47 \text{ almış oluruq.}$$

Burada 70 % - netto-dərəcə, 30% - yüklənmə nəzərdə tutulmuşdur. Bu, hər 100 manat sığorta məbləği üçün brutto-sığorta haqqını təşkil edir.

Sığortaçı müəyyən maliyyə nəticələri və bazar münasibətləri mülahizələrini əsas tutaraq tarif dərəcələrini və brutto-dərəcənin strukturuna daxil olan yüklənmə faizini, o cümbdən yüklənməni təşkil edən komponentlərin faizini (tarif dərəcəsini) öz mülahizəsinə əsasən fərqli müəyyən edə bilər.